

Sirelipõõsaste vahel mängivad kaks tüdrukut. See puhmastik on eikellegimaa, mere taha põgenenutest maha jäänud, nüüdseks metsistunud endine iluaed. Praegugi astuvad bussipeatusest tulijad kõrgeks ja laiaks kasvanud sirelite vahelt diagonaalis üle mätastunud muru, et kiiremini kodutänavasse jõuda.

Tüdrukute jaoks on siin mänguplats täis suuri võimalusi: mets, kus jahtida ulukeid või põgeneda seninägematu koletise eest; samas sügav padrik, kuhu võõraste eest peidetud onni ehitada; kohati taiga või džungel, nii nagu innustab aastaaeg ja äsja loetud raamat.

Seekord on nad ehitanud endale maja. Toestanud ja vooderdanud okstega, eriti head on selleks noored sirelivõsud, mis painduvad hästi ja mille lehed on lopsakad. Siin on nende salakoht, kuhu keegi ei tea tulla ja nii peab see jääma.

Polegi vaja kõike päriselt ehitada, sest fantaasia aitab tublisti kaasa. Nad lepivad kokku, et see on köök, aga see tuba, siin on uks, aga siin aken. Sileda samblamätta peal voodi. Üks tüdruk viskab hooga pikali: minu voodi! Hetkeks näib, nagu mindaks omandi üle nagingasse, aga õnneks mahub teine samasse kõrvale pikutama. Sõprus võib edasi kesta.

Need kaks on nagu sukk ja saabas, tülli ei lähe nad kunagi, suurem on veenev, jutukas ja diplomaatlik ning väiksem kuulab kõiges nangunii sõna. Nad on naabrilapsed. Vanem lõpetas esimese klassi, nooremal on veel aastake koolini.

Üks plika piilub välja ja teeb usutavalt ehmunud näo: röövel tuleb! Tahab kindlasti meid ära viia. Appi, kahvatab teine.

„Röövel“ on nooremat tüdrukut otsima tulnud vanaema. Kõveratel jalgadel lonkab eit lähemale, kindel, et siin nad, pärdikud, kusagil on, aga kus täpselt, vaat ei näe vastu päikest. Mutil on peas rattarummu-kujuline kunstkarusnahast müts nagu türkmeenil, seljas paks vest. Vesti kannab ta aasta ringi, sest jooksva ei taha mingit tuuletõmbust. Suust voolab tänitusi ja söimu sõna-kuulmatu lapse aadressil, kes jälle ei ilmu koju, kuigi supp on soojaks tehtud ja pole üldsegi lubatud ei-tea-kuhu kaduda. „Ella, Ella, kus sa ometi oled? Kus sa oled?“ hõigub mutt etteheitvalt ja jälle lendab kirumissõnu.

Väike istub vaikselt, ei hinga. Suurem ei tea täpselt, mis teha, pole tema vanema ja ta ei saa venekeelsest kisast midagi aru. Ta taipab ainult, et Ella vanaema on vihane. Sosistab väiksemale: kas läheme? „Ei,“ vastab too kirgliku sosinaga. „Las ta kaob ära koju, siis ma lähen varsti ka.“ Tema ei paista oma vanaema pragamist üldse kartvat. Tänitamine kandub kaugemale, tüdrukud on peitusemängu võitnud. Noorem ei raatsi kuhugi minna, tahaks veel koos röövleid karta, jälle neid haneks võtta. Lubatud kellaaeg, kaheks tunniks naabrite juurde minna on ammu täis, kuigi kodus ei teata, et nad on hiilinud hoopis võsasse bussipeatuse taha. Aga tema, Aira, ei saaks küll nii peita end vanaema eest ära, tema kuulab alati sõna. Onni uks suletakse rõhtsalt asetatud pika sirelioksaga.

Järgmisel korral on selge, et nende salapaik on avastatud, leidjaile mugavaks tehtud, seal on ilmselgelt püherdatud ja istutud, maas vedeleb suitsukonisid ja põõsas läigib haisev rohekas pudel. Nende kodu see nüüd küll enam pole! Ometi see täiskasvanute tekitatud tühi-tähi ei sega uut seiklust alustamast, täna näiteks aareteotsijaiks hakkamist. Kui juba on kodunt luba saadud mängima minna, siis mis loevad siin eilsed onnid või külajoodikud. Täna on uus päev, uued mängud. Noorem, Ella, millegipärast mitme nimega tüdruk, teeb ettepaneku olla täna aareteotsijad.

Suured toikad käes, ronivad nad raginal läbi kõige paksema tihniku, kuigi samast kõrvalt saaks minna ilma end kriimustamata.

„Me otsime kulda,“ arwab Aira.

„Eii, me otsime ehed, ja sis me teme ennast ilusad.“ Väikesed vead eesti keeles ei sega mängu.

„Me vabastame vangi,“ jätkab oma juttu üks ja teine vastab: „Selline võlu aasi on, et kui seda hasti hõõrud, siis kõik soovid tulevad.“ Kollektiivne monoloog, ütleks pedagoog.

Kuigi üks väljendab end loetud kirjanduslikus lausestuses ja teine alles õpib eesti keeles vabalt rääkima, saavad nad väga hästi aru, mida teine mõtleb, tahab või tunneb.

Väike kaabib nüüd oma suure toikaga põõsa all mulluste vahtralehtede kõdus. „Vaata, siin on suur varandus!“ Ta tõmbab välja ootamatu leiu, suure haralise teokarbi, suurema kui oma käelaba. Teine on tumm. Ta ei ole niisugust elukat kunagi näinud ega tea, mis see on. Aga et varandus, see on ütlematagi selge.

Väiksem on uhke. „Vaata, minu varandus, ... meie varandus!“ Suurem võtab kivistunud karplooma kätte ning keerab seda, karbi sisemusest kukub välja lilla kiviga väike sõrmus. See on pisut külgedelt kokku pressitud ja läbini kullast kindlasti mitte, aga tüdrukute silmad löövad leekima. Uus aare! Sõrmus!

Aira kui suurem proovib, täpselt paras keskmisse sõrme. „Anna, mina ka,“ palub teine. Aira ei taha küll sõrmust ära võtta, aga ikkagi annab sõbrale proovida.

„Kuule, las olla sinul see karploom ja minul sõrmus,“ teeb ta ettepaneku. „Ei saa,“ ütleb Ella rõhukalt.

„Miks? Kas sa tahad siis sõrmust endale?“ Karp ei tundu Airale üldse nii ahvatlev. „Sulle on sõrmus suur ka.“

„Mis siis,“ vastab Ella jonnakalt. Ta nagu ei mängiks enam, vaid tahab sõrmust päris tõsiselt endale. Ei võtagi sõrmest ära, logistab, keerutab ja imetleb selle lillalt küütlevat kivi. Aira satub

segadusse, kõik see varandus on ootamatu ja uhke ja sõrmus veel eriti. Mõlemad tahavad sõrmust endale. Kas nüüd tuleb tüli nende vahele?

„Aga vahetame,“ teeb Aira ettepaneku. „Teeme, et see on võlu-sõrmus ja täidab meie soovid. Kuri nõid tahab seda ära varastada. Meie peame ta ära peitma ja siis salakohas, peidupaigas mõnikord võlumas käima. Me mõlemad oleme võlurid.“

Mõte, et nad mõlemad on nüüd võlurid, meeldib Ellale ka. Ta on nõus selle nimel kogu aarde jälle ära peitma. Aga igaks juhuks ei valita sama kohta, parem kaevame uue augu.

Ja veel enne, lihtsalt igaks juhuks, nad natuke võluvad sõrmusega, saavad valmis suure laeva, millega merel purjetada. Siis saab Aira jälle juht, laevakapten olla ja Ella on nagu kõik meremehed. Merel näevad nad igasuguseid asju: merilõvisid, suuri kalu, mis vahepeal nende laeva veavad ja päris viimaks saab ujuda. Muru peal, silmad kinni, ujumisliigutusi tehes leiab nad seekord Aira vanaema.

„Mis asja te, hullud, siin teete,“ pragab ta. „Kas on vaja niimoodi maa peal püherdada? Riided saavad mustaks, külmetate veel taguotsa ära ...“

„Me mängisime ujumist,“ püüab tüdruk selgitada.

„Hea küll siis,“ teeb vanaema Ella ees head nägu, ikkagi võõras laps. „Aga nüüd on aeg koju minna. Homme jälle päev.“

Kui Aira koos vanaemaga on nurga taha pööranud ja veel kord lehvitanud, tormab Ella peidupaiga juurde. See on tema ema sõrmus, mis kogemata on jäänud merekarpi. Merekarbi lubas ema küll mängu võtta, aga mitte kodust välja viia. Sõrmus on vaja nüüd imeruttu emale tagasi viia, muud Ella ei mõtle. Ta millegipärast ei tahtnud kaaslasele reeta, et oli ise sinna varanduse ootevalmis peitnud. Kõik kukkus nii hästi välja, Aira jäi uskuma.

Järgmisel korral ei leidnud nad enam ei merekarpi ega sõrmust selle sees. Röövlid koos kurja nõiaga olid aarde ikkagi

üles leidnud ja ära varastanud, seletas Aira kurvalt Ellale, kuigi nad samal ajal hoolega otsimist jätkasid. Ent kaua jõuab niisugust tühimängu mängida, kaua sa ikka tühjale kohale kätte maksad. Varsti oldi juba džunglis haruldaste loomade püüdjad, sest oli vaja teha omale loomaaed. Vahepeal puhkasid nad jalgu, sest Aira vanaema oli andnud loa džunglisse võileiva kaasa teha. Võid oli leival heldelt ja paar tera jämedat soola tegi kõik veel eriti heaks.

Mõni aeg hiljem juhtus tõeline ime: Ella vanaema lubas lõpuks Airal lausa nende juurde koduseda mängima tulla. Võõrad lapsed ei tulnud muidu kõne allagi. Teevad pahandust ja ... Aira oli eesti laps, vene keelt ei osanud, aga Ella vanaema oli Valgevenemaal sündinud, sõjas partisan olnud, sõja järel koos mehega Eestisse sattunud, tema ei osanud eesti keelt rohkem kui „tere“ jagu. „Aitäh“ käis juba üle jõu, see kõlas koledasti.

Ella vanaisa on Põhja-Kaukaasia eestlane, juba tsaariajal elas nende pere Venemaal, taat oli seal sündinud, aga ikka kirjutas ta rahvuseks „estonets“, kuigi see ei olnud alati elule ja tervisele kasulik. Noh, et mees nii rumal oli, siis polnud ta sõjas leitnandist kõrgemaks tõusnud, ehkki võeti sõtta juba 1941. aasta juunis mobilisatsiooniga. Niisiis polnud ta Eesti laskurkorpusest. Eks teda väeosas mittevenelasena teati ja selletõttu napakaks peeti, Saksamaale võitu võtma minna isegi ei lubatud, sest nimi oli Gendrih Amtus, liiga „nemetski“. Aga Gendrih naeratas ikka oma ümarat naeratust, häirimatult. Võibolla oli see teda päästnud?

Naine ei osanud seletada, miks selle mehega koos oli hea, isegi voodi lõhnas pärast temaga koosoldud ööd nagu pärnaõiemesi, tema käed, õlad, kõht ... Nii hea oli, et kõik alandused, mis naispartisani noore elu kunagi raskeks olid teinud, hakkasid tasa haaval hajuma. Lõppude lõpuks olid nad nüüd mõlemad paljude medalitega autasustatud Suure Isamaasõja veteranid, nad said omale – just tänu naisele Valjale, muide –, ühe lahkunud *buržui*

maja Tallinna äärelinnas, peremees olevat põgenenud siit nagu rott uppuvalt laevalt läände. *Buržuist* mahajäänud maja, mis nõukogude võimu õiglase jaotamisega neile sai, oli väike, aga siiski kahekorruseline, all kolm tuba ja üleval kaks.

Juba enne, kui aasta möödus, sünnitas endine partisan ja nüüd medalitega veteran Valja nende esimese tütre, nii suur oli tema õnn ja kergendus tänu elu suurejoonelisele pöördele. Tema, ühtpidi juuditar, kes Valgevenemaal vahetult enne sõda igal ellu jäädud õhtul jumalat ja õnne tänas, et ta oma emapoolse tõmmu vanaema moodi välja ei näinud, on nüüd austatud Nõukogude kodanik, sõjaveteran, medali „Vapruse eest“ omanik, õnnelikus abielus ja isegi lapse ema! Gendrihil oli ka hea meel, et just tütar sündis, nimeks panid talle Viktoria ehk lühidalt Vika.

Ootamatu ja veider, et just see tüdruk kasvas tumeda-lokiliseks, silmad tõsised ja tumesinised, Valja ehmatas alati tema ilmeid vaadates, sest täpselt juudist vanaema Šura tuli meelde. Tüdruk õppis hästi, tegi, mis kästi, rippus isa Gendrihi kodukuue hõlmas ja kasvas juba kaheteistkümnendaks eluaastaks pilkupüüdvaks kaunitariks. Ta oli vaikne, vastas vaid, kui küsiti, ema Valja plartsuv temperament oli talle võõras. Ta ei õppinud ema milleski jäljendama, kahjuks ei õppinud isegi süüa tegema, mis edaspidi kindlasti elu raskemaks tegi.

Teine tütar selle eest oli emaema moodi, Valja pani talle nimeks Malvina, kuigi Gendrihile nimi ei meeldinud, *molva** on ju kuulujutt! Noh, Malvaks teda paraku kutsuma hakatigi, ta laulis, tantsis, oli elav ja püsimatu, nagu üks laps Valja arust pidigi olema. Teda võis sarjata, tõugata ja tutistada ja salajas omaks pidada, kirglikult kallistada ja armastada, Malva võttis

* Loe: malvaa.

kõike nagunii nagu hane selga visatud vett. Tegi gaak-gaak ja ajas oma asju edasi.

Aeg läks, Gendrih pidas mitut mesilastaru, lõhnas nüüd juba ka välispidi mee ja kärjevaha järele. Õuenurgas, kuuris, mida ta millegipärast *butkaks* nimetas, aina ehtas ei-tea-kust leitud lauajuppidest muudkui midagi. Põhiliselt seda, mida kellelegi vaja polnud, leidis Valja. Kütte raiskamine, porises mutt rohkem omaette, sest Gendrihit pahandada nagunii ei õnnestunud. Ja milleks, ta oli ju natuke uimane mees, aga kui hea seltsimees ja abikaasa – oi, Valja oskas pärast sõja-aastaid sellist asja vägagi hinnata.

Nii nad varakevadest peale õues toimetasid. Valja hooleks olid kanad ja haned. Panid koos kartulid linnusõnnikuga väetatud vagudele, kapsaid ja porgandeid ja muud ka. Hoov oli suur, ruumi jätkus. Eelmisest peremehest oli sirelipõõsastesse maha jäänud lehtla maja taha, seal nad varjulises kohas päevitasid. Valja ei viitsinud toas suvel ei kütta, ei koristada. Mida veel!?

Valja ei tahtnud üldsegi enam tööle käia, kuigi riik seda nõudis. Ometi oli talle leitud sõjaveterani ja partisanisalklase vääriline töökoht Tallinna Farmaatsiatehases, kui tehas peale sõda uuesti tööle hakkas, pakuti isegi parteitöötaja lisakohta. Kaugel käimist ju polnud, aga mitte ei jaksanud. Nooruses läbi elatud rasked aastad, sõda ja partisani metsaelu olid jätnud jälje, kuid siiski pidi töötama. Ükskord varakevadel tuulise päeva järel võttis reuma Valja üle võimust, küll see oli hull, aga teistpidi – õnneks. Valja määrati pärast haiglas olemist pensionile. Pensionile, saite ikka aru!? Ikkagi veteran, selle tegi Valja neile seal polikliinikus absoluutselt kohe selgeks.

Gendrih tõtsis muudkui valvuriks käia, mõnikord päeval ja mõnikord öösel. Kus ta täpselt käis, see Valjat nii väga ei huvitanudki. Kusagil lähedal igatahes.

Vahetevahel harva, kui ta oma arust justkui koristas, kummu-
til Lenini ja Stalini pildi pealt tolmu pühkis, mõtles ta sellele, kui
kaugeks Lenin ja Stalin on Eestis elades jäänud, praegu nemad
Gendrihiga tahtsid ainult sooja tuba ja et tütardel läheks hästi.
Ainus mõte seoses iidolitega oli vaid hirm mõelda, et akki mõni
neist marksistidest võib veel nende ellu sekkuda, maja ja pensioni
neilt ära võtta.

Ükspäev kraamis Valja jälle verandal kunagisest peremehest
mahajäänud asju. Tegelikult tõstis lihtsalt ühest kohast teise,
selline oligi tema tavaline koristus. Noh, olid seal kohvris mingid
ajakirjad, haisesid juba kopituse järele, paberid *s nemetskimi
bukvami*, aga ühe ajakirja vahelt pudenesid äkitselt välja oi mis
ilusad pildid.

Väike tüdruk ovaalikujujulisel kartongil, nii armas, ja kiisu
ka. Kiisu kasukas oli otse tuntav, nii pehme ja elav näis pilt,
et oleks tahtnud silitada. Valja imetles ja hingeldas lausa, kui
ilus see oli. Kauge lapsepõlve kaja tuli meelde, vanaema Šura,
kuigi ta täpselt sellist pilti polnud varem näinud. Siis kaks suurt
postkaarti – mees ja naine vesilaineis lokkidega, klaase käes
kokku löömas ja teineteisele armunult silma vaatamas. Ka see
oli imekaunis pilt, kuidagi rahutukstegev. Teine peaaegu sama-
sugune leidus veel, nüüd hakkasid mees ja naine juba suud-
lema. Valjast käis läbi igatsev tulejutt, kohe sabaotsani välja ja
teravasti üle kõhu. Ta oli justkui jälle noor, soovis veel ... küll
see oli ahvatlev piltpostkaart. Valjale tuli meelde, kuidas õnne-
igatsused olid surnud pärast hirmsaid partisanisalgas oldud
aastaid, kus naised pidid kõiki orjakohustusi kandma, vajadu-
sel kasvõi vatjovka seljast ära andma, ükskõik kellele kuuluma,
aga peaasi, et tema juudipäritolu ei ... ei, ta ei tahtnud meenu-
tada, nüüd oli kõik hästi, pea meeles, kõik ON hästi ... tal oli
hea mees, kaks tütart ... pane need pildid parem ära, Valka,

rehmas ta endale hoiatavalt, räpakalt, ja kõik kukkus robinale maha.

Oli ka ilusaid looduspilte, aga kõige peale kukkus Jeesus Kristus, okaskroon peas, tema ümber lendlesid ringis inglid ja valged tuvid, nagu selles vanas katedraalis, kus ... ei ... Ei!

Jeesus Kristus vaatas nende kõigi poole alla ka tol korral, aga laskis ometi talle liiga teha ... Jeesus, kuidas sa võisid, hakkas Valja lohutult nutma, ja siis talle tunduski, et inglitest ja tuvidest pärg, mis talle seostus millegipärast sõnaga *horovod*, hakkas pildil liikuma, keerles, ja tal läks nutt meelest ära.

Kaua aastaid oli Valja mõelnud, et milleks talle selline Jeesus, kes teda aidata ei suutnud, hoopis isake Stalin andis hiljem kõik ... aga nüüd millegipärast tundus see pilt Jeesusest lähedane ja imekaunis ja ta tahtis selle oma magamistuppa viia. Tahtis järele mõelda, miks vanaema Šura jaoks oli Jeesus neetud valeprohvet ja miks teise vanaema Anastassia elus Lunastaja ikoon ainsana midagi olulist tähendas.

Gendrih ei pannud üldse täheleegi, et Lenini pilt kummutil oli asendunud okaskrooni kandva Jeesuse ja tema *horovodiga*. Vähemalt ei vaadanud ta kunagi sinnapoole ega küsinud midagi. Gendrih oleks vist maganudki oma *butkas* või isegi mesitarus, kui seal voodi jaoks ruumi oleks olnud. Nui sihuke.

Jeesuse pilt meeldis Valjale seepärast, et see oli ilus ja unistav ja kannatav, nagu tema isegi. Sellega sai samastuda. Kui tütreid kasvasid, aetas ta Lenini pildi nende kirjutuslauale. Las õpivad Juhti tundma.

Aga mehe ja naise postkaardid viis ruttu verandale kasti tagasi, et keegi ei näeks, käis salaja neid mõnikord vaatamas. Naise õlgadelt libisemas karusnahk ja mees kummardumas tema luigekaela kohale oli ta lemmikpilt. See tekitas alati millegipärast

leekiv-erutava tunde. Kadedaks tegi. Vaat, kuidas elasid nood *buržuid* siin majas!

Vika ja Malva kasvasid eraldi, iseloomud olid erinevad ja vanusevahe suur. Vika, lõpetanud seitse klassi, oli kuidagi valmis, tõsine ilus noor neiu. Valja vaatas teda ebakindluse ja mingi mõistetamatu kadedusega, mida ta endale ei tunnistanud. Isasse, noh, on see tütar, olgugi brünett. Ütles Gendrihile: vaja on teda edasi koolitada. Mida teha?

Gendrihil oli imelikul kombel vastus valmis: me paneme ta meditsiinitehnikumi, seal saab õppida hambatehnikuks. See on ilus ja rikastav töö, ja pealegi kunstnikutöö. Meie Vikast saab kunstnik, kes aitab inimesi ilusamaks teha. On tal annet, õpib hambaarsti käe all veel hambaid ka ravima.

Nii läks. Vika õppis ju hästi, tegi kõike, mis kästi, 101-protseendilisel. Tuli ükskord koju ja ütles: „Isa-ema, mina olen nüüd kommunistlik noor. Kästi astuda ja mina kohe astusingi.“

„Vot, minu tütar,“ pasundas Valja. „Meie isaga oleme kommunistid, kuidas siis sina – loomulikult ka.“ Sel õhtul nad naeratasid Vikaga teineteisele, Vika algul kohmetult, aga siis juba emale julgemalt vastu, just nagu sai aru, et teda on täiskasvanute hulka vastu võetud. Ema Valja ostis poest kompekke Punane moon, mis olid tulipunase läikpaberi sees ja väga kallid. Terve kilo ostis, andis sellest üle poole Vikale ja ütles: „Söö, rõõmusta ja jaga neile, kes seda väärt. Jaga oma uhkust ja rõõmu, siis tuleb seda juurde.“

Valja ise ei teadnud, et tema armas juudist vanaema oleks seda sündmust nimetanud *bat mitsva*, naiseks pühitsemine. See oli ammustest aegadest tähtis sündmus olnud, kõige loomulikum asi perekonnaelus. Ainult et mitte bolšvistlikuks materialistiks ega Lenini nimel ei pühitsetud vanasti noori naisi, vaid inimesteks, kes ainujumala käskudest on juba võimelised aru saama, ise otsustama ning nende järgi käima.

Vika pakkus kommi väikeõele, siis emale ja isale. Rohkem polnud kellelegi pakkuda, nad ei käinud eesti naabritega läbi. Peale isa olid nad eesti keeles kidakeelsed. Vika õppis tehnikumis vene rühmas, ehkki juba oli teada, et eesti rühmas olevat õpetus paremal tasemel. Temalt küsiti: sul on Eesti perekonnanimi, kas sa ei tahaks eesti keeles õppida, aga tema raputas pead. Ei oska.

Gendrih ja Valja ei seganud end noore edasipüüdva inimese ellu. Ise pidi Vika õige otsuse tegema, kõigest läbi murdma. Tahtis teisel aastal koos komsomolidega minna Kasahstani uudismaale. „Liiga noor oled selleks, tütreke,“ keelas Valja pead vangutades ja tänitas häälekalt edasi, nagu tal tavaks. Sisimas usaldas tütart, oli tema üle uhke. Isa aga ütles: „Ise tead, aga seal on võibolla raske, meie ei saa sulle appi tulla.“

„Noh, las läheb, ikka meie, punaväelaste moodi tütar, oma nahka ei hoia,“ ütles Valja tähtsalt, omamoodi uhkelt ja kergendatult. Kuidagi nii teistmoodi oli see Vika, et kõige mugavam oli kodus olla ilma temata. Nii ta siis sõitis, olles järsku tähtis komsomolitüdruk, lööktöole.

Juba läbisõidul Narvast, kui rong kaua seisis ja kohalikud sisse trügisid, ilmnnes, et edaspidi saab elu olema keeruline. Õnneks sattus ta kohale jõudes jaotusega otsekohe santšasti kui med-tehnikumi õppur.

Vika õppis Kasahstanis ruttu juukseid räti alla peitma, kitlikäiseid alla keerama ja üldse valima pikemaid kitleid. See polnud Eesti NSV, kus tüdrukud end vabalt tundsid. Hoopiski mitte, Kasahstanis uudismaal sai Vikale selgeks, et siin, kuigi vennasvabariigis, ei olnud tütarlaps inimene, sest naine polnud inimene. Nad osutasid arstiabi kohalikele võrdselt uudismaalastega, sest medteenistusest oli siin suur puudus. Kord tuli kohalik mees, tübeteika peas, käed taskus, mehe järel koperdas kõhuvalus väänlev naine, kelle peale mees karjus, pakkus Vikale kümme

rubla raha ja ütles, et tehku naine terveks. Naisel oli Vika arvates pimesoolepõletik, ta tundis seda, kui luukõhna vanema naise kivikõva kõhtu kompis, kutsus kiiresti arsti, aga arst ütles, et teha pole praegu midagi. Siin lõigata ei saa, opituba ei ole ja ära saata ei saa enne ülehomset. „Noh, las siis sureb,“ võttis isand, mees ja abikaasa vastu otsuse. „Mis teha, nagu Allah tahab. Mul on kodus teine veel.“

Õhtuti arutati santšastis tihti neid Kasahstani olusid, arst oli Voronežist, teine medtöötaja Moskva lähedalt. Vähemalt nii nad ütlesid. Vika märkas, et üldiselt suhtuti kasahhidesse põlgusega. Noh, ja kas nad pole siis seda väärt, kui niimoodi ütleb mees oma haige naise kohta? Mida pidi külamees pimesoolepõletikus haigega pihta hakkama, kui raha ega arst ei aidanud, sealt ta edasi mõelda ei osanud. Siinkandis oli surm paljude olukordade lahendus.

Uudismaal olla oli Vika arust üsna huvitav, aga ta ei saanud eriti aru, kuidas ta küll kodumaale niimoodi seal olles kasu tõi? Loomulikult ta uskus, vastavalt loosungitele, et toob ja tahtis veelgi enam kasu tuua.

Seda küsimust arutas ta noormehega, kes temaga meeleldi vestles, oli komsomolisekretär või selle abi, igatahes tegi igal nädalal poliittunde, kus arutati erinevaid asju, peamiselt Nõukogudemaa vaenlasi. Vika sai alles nüüd teada, kui palju vaenlasi hiigelsuurel Nõukogude riigil oli, nii sees kui väljas. Aga see noormees, Vitja, alati suu kõrvuni peas, silmad sõitmas kiiresti-kiiresti üle tema keha, peast jalgadeni ja tagasi, ütles, et nii see kahtlemata on. Tema jaoks tundus see vaenuvägi olevat nagu nali, kuigi kinnitas, et asi on tõsine ja igal hetkel tuleb olla valvas.

Pärast, kui nad olid tole Vitjaga mõned õhtud jalutamas käinud, kuulunud vaenlastest ja diversantidest nii mõndagi ja Vitja oli juba tahtnud vägisi teda kinni hoida ja suudelda, ütles

Vikale üks Moskva neiu, kellega nad ühes telgis elasid: „Sa vaata selle Vitjaga ette. Ta ei ole päris see, kellena paista tahab.“

„Mis mõttes?“

„Ära talle midagi endast räägi ega sellest, millest sa mõtled. Ma vaatan, sa oled väga naiivne.“

Vika sai aru küll, et on natuke teistmoodi, lapselikum kui teised, ainsana Baltikumist, teised olid kõik pärit mujalt. Vitja oli talle vaat et ainus uus sõber, kes tõesti tahtis sõbrustada, seda kinnitas Vitja iga kord.

„Mida ma ei tohi rääkida?“

Moskva tüdruk tõmbus tagasi. „No kui sa ise aru ei saa ... ta ju õgib sind pilkudega.“

Vika oli naiseks saamise ema käest ja lisaõpetuse anatoomia-loengus ära kuulanud ja talle oli kõik teoorias selge. Nüüd mõtles ta, et moskvalanna kontrollib tema moraali. Ta punastas ja ütles: „Olen meditsiinitöötaja nagu sinagi. Ma tean, mida võib ja mida ei või.“

Moskva tüdruk lõpetaski jutu, aga siis torkas: „Ja vaata, et sa meist kellegi peale talle ei koputa.“

Vika ei teadnud päris täpselt, mida see koputamine tähendas. Ilmselt seda, et ära kedagi taga räägi. Et ta oli oma isa tütar, siis sobis vaikimine talle hästi.

Nad käisid Vitjaga jalutamas edasi, ikka kord või paar nädalas. Ta ei teadnud, et Vitjal oli suurem võim, kui mõni üldsegi arvata oskas, sest Vitja tema peal seda ei kasutanud. Ja keegi ei rääkinud enam ka Vikale midagi olulist, veel vähem südamlikku nagu varem, kuid Vika, olles võtnud vastu vaikimiskohustuse, ei märganud seda eriti, sest tööd oli küllalt. Kõik sujus väga vaikselt, rütmiliselt. Vara tõusta, santšasti minna, teed keeta, siis haiged ja nii umbes õhtuni välja. Pärast poliittundi jalutas ta Vitjaga, kes aina naeratas, lobises, selgitas midagi, aga kuhugi

välja ei jõudnud, püüdis alati suudelda, kuid jõudu ei kasutanud. Ja nii kuni järgmise korrani. Mida Vitja vahepeal tegi, seda Vika ei teadnud. Aasta sai täis, saabus aeg koju Eesti NSVsse minna.

Kui ta seda Vitjale mainis, tegi too ootamatu ettepaneku: „Vika, me oleme nüüd juba kaua kohtunud, abiellume õige!“

Vika ehmatas natuke. „Muidugi abiellume, sa oled nii hea tüdruk,“ käis Vitja peale. „Abiellume homme, ma viin su autoga komiteesse, kirjutame alla. Võta pass kindlasti kaasa.“

„Oota,“ vastas Vika. „Nii ruttu ei saa.“

Mis ütleksid isa ja ema? Aga Vitja omad?

„Kes?“ venis Vitjal jälle suu naerule. „Me oleme ju täiskasvanud inimesed.“

„Mina olen seitsmeteistaastane,“ ütles Vika rõhukalt.

Vitja naeratas aina laiemalt, tal olid sellised natuke harvad, vahedega hambad, ise oli üleni üks suur loikam. Vägevad põiad läepas kingades, sääred aga pikad, kõhnad. Meelekohtadel krussitasid juuksed, muidu oli selline tuhmpruun ja särata juus. Suu oli lõbus, aga silmadest ei saanud aru, need vilasid kogu aeg, leidmata rahu. Kuidagi tema lustlik pilk siiski sulatas Vika üksindust.

„Tead, ma olen juba avalduse andnud, et lõpetada töö ja ära sõita, see peaks olema tuleval nädalal,“ seletas Vika.

„Ma annan siis ka avalduse, vaat ja sõidamegi koos Eestisse,“ korraldas Vitja hoogsalt. „Võtan sinna komandeeringu.“

Vika ei saanud kunagi teada, et sõiduavaldusele kirjutas Vitja põhjenduseks: jälituslik kontroll, *sledovatelnaja proverka*, mille sidus Viktoria Amtuse nimega.

Vitja oli kardinataguste kaadrite töötaja, kaaslaste tausta kontrollija, seda püüdis ju moskvalanna öelda, kuid ei julgenud otse väljenduda, nähes, kui rumal ja roheline on Vika. Sest mine tea, järsku tahab ainult näida roheline? Keegi ei võinud kedagi päris lõpuni usaldada.